

2022-11-03 Theseus-laatupalaveri

Aika: to 3.11.2022 12.15–14.00

Paikka: Zoom-etäkokous (Kansalliskirjastolla myös Pipping-kokoushuone)

Läsnä

- Hahl, Päivi
- Ilva, Jyrki
- Juppi, Mira
- Klinga-Hyöty, Eeva
- Koistinen, Minna
- Kuuskoski, Reeta
- Marjamaa, Minna
- Nyqvist, Antti
- Oksman, Miika
- Pietarila, Emma
- Pusa, Tatja
- Tolonen, Tiina
- Viita, Samu

Poissa

- Lahtinen, Hanna
- Lindholm, Erik
- Moubarik, Anis
- Rajakangas, Jukka-Pekka
- Vahtola, Aija

Muistio

1. Kokouksen avaus

- a. Kokouksen puheenjohtaksi valittiin Jyrki Ilva ja sihteeriksi Antti Nyqvist. Jatketaan vanhaa vuorottelukäytäntöä, jossa puheenjohtaja ja sihteeri tulevat vuorotellen Kansalliskirjastosta ja amkeista.
- b. Uudet ihmiset
 - i. Miika Oksman aloittanut tietojärjestelmäasiantuntijana Julkaisemisen palveluissa
 - ii. Tatja Pusa mukana kokouksissa Melinda-palvelun edustajana

2. Palvelun kehittäminen

- a. Käyttöraajat kokoelmat
 - i. Kolmas aalto onnistuneesti mukana, nyt käyttöraajat kokoelmat 19 amkissa.
 - ii. Käyttö sujunut pääpiirteissään hyvin. Kolmas käyttöönotto meni Kansalliskirjaston puolelta rutiininomaisesti. IP-rajaukset aiheuttivat selvittelytyötä joidenkin organisaatioiden yhteiskirjasto-käytäntöjen vuoksi. Theseuksen rooli IP-osoitteiden kokoajana eri amkeista ja välittäjänä Kansalliskirjaston suuntaan aiheutti jonkun verran ylimääräistä viestintää selvittelytapauksissa, mutta AMKIT-konsortion valmiit yhteydet kirjastoihin ja tietohallintoihin helpotti työtä. Pohdittiin kuitenkin, onko jatkossa vastaavissa tilanteissa tarvetta ohjeistaa tarkemmin IP-osoitteiden lähettämisestä salaisena ja aliverkkomuodosta ja käyttää jaettua tiedostoa tms.
- b. Theseuksen ohjesivujen saavutettavuus
 - i. Aiheesta lähetettiin Kansalliskirjastolta sähköpostia Theseus-toimistolle 1.7.2022
 - ii. Etenkin [hakuohjeessa](#) on saavutettavuuspuutteita, osa ohjeista on vain kuvina
 1. Theseus-toimisto käy ohjeet läpi ja avaa leipätekstissä ne olennaiset asiat, jotka nyt ovat vain kuvissa.
 2. Keskusteltiin infograafien käytöstä ohjeiden muotona, mutta ne voivat saavutettavuuden näkökulmasta hankalia. Esimerkiksi video on helpompi, ks. esim. [Samkista toteutettu Theseukseen linkattu tallennusohjevideo](#).
 - iii. Kielitieto lisätty sivuille lang-attribuutilla, kuviin lisätty alt-attribuutitekstejä
 1. Theseus-toimisto lisää puuttuvia alt-tekstejä. Mallia miten alt-teksti on lisätty html:llä voi katsoa esim. ohje11. Reetalta apuja tarvittaessa.
- c. DSpace 7 -päivitysten valmistelu
 - i. DSpace 7.4 [ilmestyi lokakuussa](#)
 1. Bugikorjauksia, suorituskyvyn parantamista, suomen- ja ruotsinkielisiä käännöksiä. Kansalliskirjastosta Reeta ollut mukana katsomassa mitä käännöksiä puuttuu.
 - ii. Kansalliskirjasto tekee versiopäivityksen yhteydessä muutakin infrastruktuurin kehitystyötä
 1. Päivitys on erittäin iso muutos arkkitehtuuriin ja erilaisia mahdollisuuksia, niiden toteuttamista ja priorisointia mietitään Kansalliskirjastossa.
 - iii. Uusi käyttöliittymä voi edellyttää joidenkin asioiden miettimistä uudestaan
 1. Kansalliskirjasto koeponnistaa päivitystä muilla arkistoilla kuin Theseuksella. Theseus-toimiston kanssa varataan aikaa keskustelulle muutosten sisällöstä, päivitys mahdollistaa mm. ohjeistuksien yhdenmukaistamista eri arkistojen kesken. Myös muutosaikataulussa pyritään ottamaan huomioon amkien opinnäytetöiden tallennussyklit.
 - iv. Julkaisuarkisto kerrallaan etenevä päivityskierros alkaa näillä näkymin kesälomien jälkeen
 1. Suunnittelu ja selvitystyö tarkoitus saada valmiiksi kevään aikana ja päivityskierros voidaan aloittaa syksyllä, mutta tämä aikataulu saattaa elää.
 2. Päivytysasioihin palataan vielä myöhemmin.

3. Metadata-asiat

- a. Metadataan piilottamismahdollisuudet Finnassa ja Theseuksessa

- i. Metadatan piilottamista varten pitäisi perustaa uusia kokoelmia. Tällä olisi vaikutuksia esim. pas-haravointeihin.
- ii. Mira vienyt opinnäytetöiden avoimuuden asiaa open access -näkökulmasta eteenpäin Arenen suuntaan.
- iii. Theseus-toimisto esittänyt kyselyihin mahdollisuutta jättää käyttörajattujen kokoelmien töiden haravointi pois korkeakoulun omasta Finnasta, mikä rajoittaisi töiden valumista kansalliseen Finnaan. Finna-toimiston edustaja ei ollut paikalla kommentoimassa asiaa tarkemmin finnan näkökulmasta, mutta amkien ja finnan olisi hyvä jatkaa tästä keskustelua. Tämä ratkaisu ei kuitenkaan estä sitä, että käyttörajatun kokoelman töiden metadata pysyy näkyvissä ja rajapintojen kautta saatavilla.
- iv. Kansallinen AVOTT-ryhmä opinnäytetöiden avoimuudesta on aloittanut työnsä, ja jää nähtäväksi annetaanko sen puitteissa linjauksia opinnäytteiden tai niiden metadatan avoimuudesta.

4. Tietoturva

- a. Palvelunestohyökkäysten torjunta ja domainien omistajuus
 - i. Tällä hetkellä ei ole käytössä proxy-pohjaista suodatusta vaan yhteydenotot tulee suoraan palvelimen palomuurin, mahdollisuuksia rajoittaa liikennettä IP ja porttikohtaisesti.
 - ii. Ensiapuna on blokattu IP-osoitteita ja IP-avaruuksia ja poistettu vastikään feedback-lomake ja korvattu se sposti yhteystiedolla.
 - iii. Kansalliskirjastossa selvitetty useita vaihtoehtoja tietoturvan parantamiseksi, erit. Cloudflaren palveluja. Cloudflare toimii proxyinä internetin ja palvelinten välillä, voi asettaa suodattimia ja blokkaa automaattisesti jo tuntemaansa asiantonta liikennettä.
 - 1. Tarjolla käytännössä kolme mallia, joista Kansalliskirjasto tässä vaiheessa suosittelisi yhtä, joka edellyttää DNS-palvelinten hallinnoinnin luovuttamista Kansalliskirjastolle. Eri mallien tehokkuutta suhteessa hintaan on vielä vaikea arvioida.
 - 2. Kansalliskirjasto (Päivi Hahl) toimittaa yleisen tason ehdotuksen ja siitä seuraavat toimenpiteet kirjallisena. Mira on yhteydessä Areneen ja AAPA-verkoston.
 - iv. Riskejä Theseuksen/Kansalliskirjaston julkaisuarkistojen kaatumiseen haitaten seurauksena ei pidetty kovinkaan todennäköisenä. Kansalliskirjastossa on tehty eritasoisia toipumis- ja rajoittamissuunnitelmia.

5. Käyttöoikeuksien hallinta

- a. IP-osoitteiden toimittamisen käytännöt
 - i. ks. kohta 2) ii).

6. Muuta ajankohtaista

- a. Uusia DSpace-jäsenorganisaatioita Suomesta (FinELib/SCOSS)
 - i. Ks. lista organisaatioista [DSpace-wikissä](#)
 - ii. Finelib kerännyt konsortiota Suomessa dspace-yhteisön rahoittamiseen SCOSSin kautta. Konsortiolle tulossa edustus Dspacen-yhteisön hallintoon.
- b. Wihin käyttöönoton eteneminen?
 - i. Wihi käytössä monessa korkeakoulussa. Theseus-integraatiota ei ole tehty. Eduixin kehitystyö jäänyt mahdollisesti kiinnostuksen tai muiden käyttöönottojen takia.
- c. Pitkäaikaissäilytys, millaisia kokemuksia pilottiprojektista tähän saakka?
 - i. Kansalliskirjastossa tehdään töitä metadatan prosessoinnin kehittämiseksi yhdessä Melindan kanssa. Tällä hetkellä työstetään kustantajilta tulevien onix-metatietomuodon konvertoimiseen Marc21-formaattiin, seuraavaksi vuorossa julkaisuarkistojen ISBN:lliset kirjat.
 - ii. PAS-rajapintaa testataan epub ja pdf-tiedostoilla yhdessä CSC:n kanssa, miten paketointi ja validointi toimii. Suurin osa mennyt läpi, mutta osa ei, johtuen mm. jpg-muotoisten kansikuvien jpg-versiotiedon puuttumisesta.
- d. Theseus-info-postilaatikon automaattiviestit
 - i. Theseus-info viestit tulee Kansalliskirjastossa paikkaan jota kukaan ei oikein lue. Joskus opiskelijat vastaa eri asioissa Theseus-infosta tulevaan automaattiviestiin. Päivitetään automaattiviestiä siten, että kerrotaan, että tähän viestiin ei voi vastata ja lisätään theseus-toimiston yhteystiedot, sekä linkki Amkit-konsortion sivuilta löytyvään amk-kirjastot-listaukseen.
 - ii. Automaattiviesti päivitetään kun Theseus-toimistolta saadaan ruotsinkieliset ja englanninkieliset käännökset. Ruotsinkielistä käännökseen on pyydetty apua Tritoniasta.
 - iii. Sama teksti kuin automaattiviestissä päivitetään myös Theseuksen yhteydenotto-sivulle.
- e. Opinnäytteiden avoimuutta koskeva linjaus valmisteilla
 - i. AVOTTin opinnäytetöiden avoimuutta käsittelevä työryhmän kokous muutama viikko sitten. Paikalla Minna Marjamaa ja osan ajasta Jyrki Ilva. Keskusteltiin mm. Theseuksen käyttörajatusta kokoelmasta. Työryhmään pyydetty edustus mm. Arenesta, amkit-konsortiotista ja Professoriliitolta, eli ryhmä on muodostettu toisella tapaa kuin muut AVOTT-ryhmät. Mielenkiintoista nähdä työryhmän tulokset.
- f. OKM:n konsernin kehittämishankkeen yhteydessä selvitetään myös Kansalliskirjaston asemaa
 - i. Tällä hetkellä Kansalliskirjasto Helsingin Yliopiston erillislaitos, joten mahdollinen muutos osaksi uutta virastoa tms. olisi merkittävä toimintakulttuurin ja infran kannalta, ja esimerkiksi infratarpeen muutos voisi heijastua rahoitustarpeisiin.

7. Seuraava kokous

- a. Reeta tekee Doodlen seuraavan kokousajan sopimiseksi maaliskuun puoleen väliin.